

Ansvar og oppfølging av strategien

Pårørendestrategien har vært til behandling i Hovedutvalget for bistand og omsorg og Hovedutvalget for barn unge. Videre har den vært til behandling i Ungdomsrådet, Eldrerådet og Råd for personer med funksjonsnedsettelse.

Strategien vedtas for fire år, og rulleres hvert andre år.

Ansvar for oppfølging av strategien ligger hos velferdsdirektør.

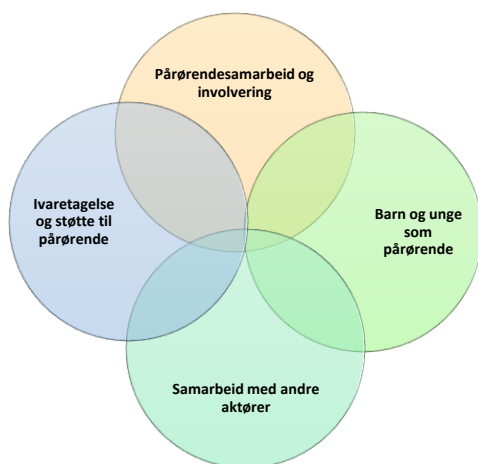
Bruker- og pårørendeorganisasjoner inviteres inn til dialog og samarbeid for å sikre gjennomføring og oppfølging av strategien.

Innsatsområder

På bakgrunn av innspills- og dialogmøter, nasjonal veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten¹² og regjeringens pårørendestrategi¹³ er det besluttet fire innsatsområder:

1. Ivaretagelse og støtte til pårørende
2. Pårørendesamarbeid og involvering
3. Barn og unge som pårørende
4. Samarbeid med andre aktører

De fire innsatsområdene henger sammen og vil til dels være overlappende. I strategiens handlingsplan er det satt opp tiltak knyttet til det enkelte innsatsområde. De ulike tiltakene vil kunne høre hjemme under flere innsatsområder.

Innsatsområde 1 Ivaretagelse og støtte til pårørende

Pårørende er en stor og sammensatt gruppe. Mange har lite eller ingen behov for støtte fra helsetjenestene, mens andre kan ha behov for veiledning, informasjon og støtte osv. Det er også en del pårørende som står i belastninger og høyt stressnivå over lang tid og kan ha behov for helsehjelp for egen del. Gjennom tidlig innsats og dialog med pårørende om hva som er viktig for den enkelte, kan dette bidra til å styrke livskvalitet og mestring, samt forebygge utvikling av egne helseplager.

¹² Helsedirektoratet (2017). Veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenestene

¹³ Departementene (2020). Vi – de pårørende. Regjeringens pårørendestrategi og handlingsplan

Dette kan dreie seg om opplæring, råd, veiledning og ulike tilbud som for eksempel pårørendekurs og andre helsefremmende tiltak.

Avlastningstiltak er et tilbud til personer og familier med særlig tyngende omsorgsarbeid. Avlastning tilpasses den enkeltes behov og kan organiseres på ulike måter. I tillegg til dagens tjenester ønsker kommunen å søke innovasjonsmidler til utprøving av fleksible modeller for avlastning tilpasset den enkeltes behov. Eksempel på dette kan være å ta i bruk ulike digitale løsninger/velferdsteknologi, det kan være lavterskel avlastning i samarbeid med frivillige organisasjoner osv. Gitt den demografiske utviklingen vil samarbeid med frivillig sektor være sentralt.

Hvordan vil vi ha det?

Pårørende skal bli møtt med respekt og anerkjennelse for den situasjonen de står i

Pårørende får tidlig kjennskap til kommunens ulike pårørendetilbud.

Pårørende opplever at de kan komme i kontakt med kommunen på en enkel måte.

Hvordan vil vi gjøre det?

Tidlig identifisering og kartlegging av pårørendes behov og situasjon styrkes

Ny kommunegård i Sandvika benyttes som arena for samarbeid og medvirkning, veiledning og informasjonsformidling for og med pårørende.

Ansatte skal ha god oversikt over tilbud til pårørende

Søke innovasjonsmidler til utprøving av fleksible modeller for avlastning

Innsatsområde 2 Pårørendesamarbeid og involvering

Godt pårørendesamarbeid forutsetter at pårørende møtes med forståelse og respekt for den situasjonen de står i. Mange pårørende har behov for å bli tatt på alvor og lyttet til¹⁴. Å gå i dialog om hva som viktig for den enkelte er sentralt, ta utgangspunkt i den enkeltes individuelle behov, og å legge til rette for forutsigbar dialog. Et godt og systematisk pårørendesamarbeid handler om ansatte med god kompetanse i systematisk pårørendesamarbeid, at det er etablert og implementert gode systemer og rutiner for samarbeid og involvering.

Universitetet i Stavanger har i samarbeid med Stavanger kommune utviklet og evaluert en sjekklister for planlagt og strukturert samarbeid med pårørende. Målet er å fremme samarbeid med pårørende som en naturlig og integrert del av tjenestene¹⁵.

Pårørende er en viktig ressurs og har mye kunnskap om bruker, og har erfaring med hva som kan være til god hjelp for den enkelte. Mange ønsker å bli involvert i behandling og oppfølging, men at de ikke blir sett på som en partner i dette arbeidet. Noen kan oppleve seg som en motpart¹⁶. Bruker, pårørende og fagpersoner kan oppleve å ha ulike synspunkter på behandling og tjenestetilbud. Verdier og regelverk/lovgivning kan komme i konflikt med hverandre. Etisk bevissthet og refleksjon kan forebygge konflikter og gi nye perspektiver og løsninger når man opplever et dilemma.¹⁷

¹⁴ Departementene (2020). Vi -de på rørende. Regjeringens pårørendestrategi

¹⁵ Universitetet i Stavanger, Stavanger kommune, Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester i Rogaland (2018). Prosjektrapport: Sjekklister for pårørendesamarbeid

¹⁶ Departementene (2020). Vi – de pårørende. Regjeringens pårørendestrategi

¹⁷ Helsedirektoratet (2017). Veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten

[Systematisk etisk refleksjon](#) (SME modellen) kan være ett verktøy for å styrke samarbeidet og forebygge konflikter mellom fagpersoner og pårørende. Et tjenesteområde i helse og omsorg i kommunen har utarbeidet et program for systematisk etisk refleksjon som kan benyttes innenfor ulike tjenesteområder der pårørende involveres.

I regjeringens pårørendestrategi fremheves at for noen pårørende kan [forhåndssamtaler](#), en samtale om fremtidig helsehjelp, være aktuelt. I tilfeller med kognitiv svikt kan pårørende være avgjørende for å ivareta medvirkningsretten¹⁸. Forhåndssamtaler kan bidra til å avklare hva som er viktig for den enkelte fremover og i livets slutfase. Nasjonalt skal arbeidet med å implementere forhåndssamtaler styrkes.

Hvordan vil vi ha det?

Pårørende opplever å bli involvert og at det er lagt til rette for et godt samarbeid.

Pårørende skal på samme måte som brukere spørres om: Hva er viktig for deg?

Pårørende opplever at arenaer for pårørendemedvirkning på systemnivå i kommunen er synliggjort.

Hvordan vil vi gjøre det?

Etablere gode system og rutiner for samarbeid, involvering, informasjon og dialog med pårørende.

Etablere system for systematisk innhenting av pårørendes erfaringer, og gjøre bruk av disse i kommunens forbedringsarbeid.

Øke kunnskap og bevisstgjøre holdninger hos ansatte og ledere i systematisk pårørendesamarbeid, og ha god oversikt over tiltak og tilbud til pårørende

Benytte ny kommunegård i Sandvika som arena for samarbeid og medvirkning, samskaping og informasjonsformidling for og med pårørende

Innsatsområde 3 Barn og unge som pårørende

Familier er knyttet sammen på godt og vondt. Når noe skjer med ett familiemedlem, påvirkes de andre. Foresatte eller søskens helseproblemer, funksjonsnedsettelse eller død påvirker barns og unges tanker, følelser og hverdagsliv.

En stor andel barn og unge opplever å være pårørende i løpet av oppveksten.

I den senere tid har man blitt mer oppmerksomme på at barn som pårørende til søsken kan oppleve store belastninger i slike situasjoner. Betydningen av ivaretagelse av søsken som pårørende er derfor viktig.

Barns utvikling avhenger av trygge og tilstedeværende foresatte. Når familier rammes av sykdom, kan foreldrefunksjonen svekkes i kortere eller lengre perioder. Dette kan få konsekvenser for barnets utvikling og helse.

Foresatte bekymrer seg ofte for fremtiden og hvordan det vil gå med barna. De kan bære på sorg og skam over å ikke strekke til eller være en belastning for de nærmeste, og føle på ensomhet og sosialt utenforskap¹⁹. Dette kan igjen ha en innvirkning på omsorgsfunksjonen.

¹⁸ Departementene (2020). Vi – de pårørende. Regjeringens pårørendestrategi

¹⁹ Akershus universitetssykehus (2015). Barn som pårørende. Resultater fra en multisenterstudie.

Barn og unge som pårørende er ingen ensartet gruppe. Ressurser og beskyttende faktorer i og rundt det enkelte barnet og familien er forskjellig. Kortvarige tilstander kan påvirke foreldrenes omsorgsevne i mindre grad enn langvarige. Alvorlige tilstander vil påvirke foreldres omsorgsevne mer enn mindre alvorlige²⁰.

Ansatte i barnehage og skole møter alle barna og deres foresatte, og har en viktig rolle overfor disse. Det er viktig for familiene å være trygge på at barna blir godt ivaretatt på de arenaene de oppholder seg utenfor hjemmet(skole/barnehage). Tilpasset informasjon ut til disse arenaer kan være avgjørende for at barnet nettopp blir det.

Barn som er pårørende og som har behov for hjelp, men som av ulike årsaker ikke mottar hjelp fra tjenesteapparatet, må fanges opp tidlig.²¹ Tidlig innsats er et grunnleggende prinsipp i alt arbeid med barn og unge i Bærum, og man må følge opp ved mistanke om barn ikke har det bra. Ansatte i barnehage og skole har et ansvar for å innhente råd og bistand fra hjelpetjenestene og samarbeide med dem.

Når barnehage og skole har kunnskap om alvorlig sykdom hos en forelder eller søsken, kan en legge til rette for en god barnehage- og skolehverdag tilpasset det enkelte barns behov. [BTI-modellen \(Bedre tverrfaglig innsats\)](#) innføres nå i Bærum, og barn og unge som pårørende inkluderes i modellen.

Barnehage, skole og hjelpetjenestene opererer innenfor ulike lovbestemmelser og fagområder. For å styrke samarbeidet mellom velferdstjenestene rundt barna og deres familier her flere departement nå gått sammen om å foreslå en harmonisering av en rekke ulike velferdslover²².

Hvordan vil vi ha det?

Barn og unge som pårørende til foreldre eller søsken mottar god og tilrettelagt informasjon, og får nødvendig oppfølging dersom de har behov for det

Hvordan vil vi gjøre det?

Etablere system og rutiner for ivaretagelse av barn og unge som pårørende.

Utvikle gjensidig forståelse, avklare ansvar og oppgaver i velferdstjenestene på området.

Innsatsområde 4 Samarbeid med andre aktører

For å lykkes med et godt helhetlig og systematisk pårørendearbeid er samarbeid med både spesialisthelsetjenesten, frivillige organisasjoner og bruker- og pårørendeorganisasjoner sentralt.

Vestre Viken helseforetak er en viktig samarbeids- og samhandlingspartner for Bærum kommune. Strategien inkluderer områder for videreutvikling og konkretisering av samarbeidet på pårørendefeltet.

I 2017 utarbeidet Vestre Viken helseforetak en prosjektplan for å styrke samarbeidet mellom helseforetaket og kommunene om barn som pårørende. Målet var å formalisere samarbeidet og samarbeide om felles fagdager om temaet. Det er fortsatt behov for å videreutvikle og formalisere dette samarbeidet.

²⁰ Bergem, A.K. (2018). Når barn er pårørende.

²¹ Departementene (2020). Vi – de pårørende. Regjeringens pårørendestrategi 2021-2025

²² Departementene (2020). Vi – de pårørende. Regjeringens pårørendestrategi 2021-2025

2022 er Frivillighetens år. Nasjonale føring og kommunens egne dokumenter fremhever betydningen av samarbeid og partnerskap med frivillige lag og organisasjoner²³. Pårørendestrategien legger opp til regelmessige dialogmøter mellom kommunen, bruker- og pårørendeorganisasjoner og frivillig sektor. Etablering av faste dialogmøter mellom aktørene kan bidra til å styrke samarbeidet generelt og samarbeid rundt konkrete tiltak spesielt.

Bærum kommune samarbeider med flere ulike kompetansemiljø på pårørendefeltet. Det er et pågående samarbeid med Aldring og helse, Universitetet i Bergen og Nasjonalforeningen for folkehelse. Samarbeidet er knyttet til demens.

Kommunen har inngått samarbeidsavtale med [VID vitenskapelige høgskole](#). Den omhandler langsiktig og forpliktende samarbeid om kunnskapsutvikling, kompetansebygging, forskning, innovasjon og tjenesteutvikling innen helse- og sosialfaglige områder. Pårørendefeltet er i stor grad et relevant samarbeidsområde for kommune og høgskole. Med utgangspunkt i samarbeidsavtalen planlegges et samarbeid rundt konkretisering av områder relevant for begge organisasjoner. Eksempler på dette kan være samarbeid rundt undervisning, utdanning, forsknings- og utviklingsarbeid på temaet pårørende.

Hvordan vil vi ha det?

Bærum kommune har etablert og videreutviklet samarbeid på pårørendeområdet med

- Vestre Viken helseforetak
- Bruker- og pårørendeorganisasjoner og frivillig sektor
- Kompetansemiljøer som VID vitenskapelige høgskole, Aldring og helse

Hvordan vil vi gjøre det?

Konkretisere områder for samarbeid med Vestre Viken HF om støtte til og samarbeid med pårørende

Utvikling av pårørendetilbud- og aktiviteter gjøres i samarbeid interne og eksterne samarbeidspartnere

Inngå samarbeid med bruker- og pårørendeorganisasjoner og frivillig sektor innenfor ett eller flere områder

Inngå samarbeid med VID vitenskapelige høgskole på ett eller flere områder

²³ Helsedirektoratet (2017). Veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten

HANDLINGSPLAN

Innsatsområde 1 Ivaretagelse og støtte til pårørende

Hvordan vil vi ha det?

Pårørende skal bli møtt med respekt og anerkjennelse for den situasjonen de står i

Pårørende får tidlig kjennskap til kommunens ulike pårørendetilbud.

Pårørende opplever at de kan komme i kontakt med kommunen på en enkel måte.

Hvordan vil vi gjøre det?

Tidlig identifisering og kartlegging av pårørendes behov og situasjon styrkes

Ny kommunegård i Sandvika benyttes som arena for samarbeid og medvirkning, veiledning og informasjonsformidling for og med pårørende.

Ansatte skal ha god oversikt over tilbud til pårørende

Søke innovasjonsmidler til utprøving av fleksible modeller for avlastning

Tiltak	Ansvarlig eier	Tid
Kartleggingsverktøy for pårørende benyttes i tjenester der hvor dette er aktuelt	Velferdstjenestene	2021-2025
Det skal utvikles en modell for støtte til ulike pårørendegrupper i samarbeid med aktuelle tjenester og bruker- og pårørendeorganisasjoner. Modellen vil ta utgangspunkt i allerede eksisterende tilbud ved Bærum helse og friskliv.	Helse og sosial	2022
Innbyggertorget ny kommunegård som arena for informasjon og veiledning for pårørende	Velferdstjenestene	2022-2025
Søke innovasjonsmidler til utprøving av fleksible modeller for avlastning. Dette kan være ulike velferdsteknologiske løsninger, fleksible tilbud i samarbeid med frivillig sektor osv.	Pleie og omsorg	2023 - 2025

Innsatsområde 2 Pårørendesamarbeid og involvering

Hvordan vil vi ha det?

Pårørende opplever å bli involvert og at det er lagt til rette for et godt samarbeid.

Pårørende skal på samme måte som brukere spørres om: Hva er viktig for deg?

Pårørende opplever at arenaer for pårørendemedvirkning på systemnivå i kommunen er synliggjort.

Hvordan vil vi gjøre det?

Etablere gode system og rutiner for samarbeid, involvering, informasjon og dialog med pårørende.

Etablere system for systematisk innhenting av pårørendes erfaringer, og gjøre bruk av disse i kommunens forbedringsarbeid.

Øke kunnskap og bevisstgjøre holdninger hos ansatte og ledere i systematisk pårørendesamarbeid, og ha god oversikt over tiltak og tilbud til pårørende

Benytte ny kommunegård i Sandvika som arena for samarbeid og medvirkning, samskaping og informasjonsformidling for og med pårørende

Tiltak	Ansvarlig eier	Tid
Sjekkliste for planlagt og strukturert samarbeid med voksne pårørende utprøves ut i utvalgte helse- og omsorgstjenester.	Pleie og omsorg, Helse og sosial	2021-2023
Sjekkliste for planlagt og strukturert samarbeid med voksne pårørende samkjøres med øvrige sjekklister i helse- og omsorgstjenesten.	Pleie og omsorg, Helse og sosial	2021 - 2023
Der det er mulig og hensiktsmessig etableres rutiner og system for samtale og dialog med pårørende ved oppstart av et tjenestetilbud og underveis i forløpet. Guide og andre verktøy til bruk i samtaler med pårørende gjøres tilgjengelig for ansatte.	Pleie og omsorg, Helse og sosial	2021-2023
Forhåndssamtaler ²⁴ utprøves i utvalgte sykehjem.	Pleie og omsorg	2023
Utvikle og gjennomføre pårørendeundersøkelser. Dette sees i sammenheng med vedtak i behandling av Handlingsprogrammet 2020-2023 i Hovedutvalget for bistand og omsorg	Velferdstjenestene	2022
Utvikle arenaer for medvirkning, samarbeid og pårørendestøtte i ny kommunegård i Sandvika.	Velferdstjenestene	2023-2025

²⁴ Et tiltak i regjeringens pårørendestrategi

Pårørendestrategi med handlingsplan 2021-2025

Bruk av digitale verktøy vektlegges.		
Systematisk etisk refleksjon i samarbeid med pårørende utprøves i utvalgte tjenester i kommunen (SME modellen).	Pleie og omsorg, Helse og sosial	2022-2025
Oversikt over ulike arenaer for bruker- og pårørendemedvirkning på systemnivå samles ett sted. Gjøres tilgjengelig digitalt.	Velferdstjenestene	2021-2022
Oppnevne pårørendekontakter ²⁵ i tjenestene og etablere nettverk for disse.	Velferdstjenestene	2021 - 2025
E-læringsprogrammene Barn som pårørende , Pårørendeprogrammet , Snakke med barn inkluderes i kompetanseplaner og gjennomføres lokalt.	Velferdstjenestene	2021-2025
Samle og digitalisere opplæringsprogram, informasjon og verktøy osv i systematisk pårørendesamarbeid for ansatte	Velferdstjenestene	2022-2025

²⁵ Der hvor det er mest hensiktsmessig ivaretas rollen som pårørendekontakt og barneansvarlig av samme fagperson

Innsatsområde 3 Barn og unge som pårørende

Hvordan vil vi ha det?

Barn og unge som pårørende til foreldre eller søsken mottar god og tilrettelagt informasjon, og får nødvendig oppfølging dersom de har behov for det

Hvordan vil vi gjøre det?

Etablere system og rutiner for ivaretagelse av barn og unge som pårørende.

Utvikle gjensidig forståelse, avklare ansvar og oppgaver i velferdstjenestene på området.

Tiltak	Ansvarlig eier	Tid
Barn og unge som pårørende inkluderes i samhandlingsmodellen Bedre Tverrfaglig innsats (BTI modellen) .	Velferdstjenestene	2021- 2025
Prosedyre Barn som pårørende revideres, og implementeres i tjenestene. Prosedyren gjelder for de som møter foresatte og søsken som er pårørende.	Pleie og omsorg, Helse og sosial og Helsetjenester for barn og unge	2021-2023
Etablere nettverk for barneansvarlige ²⁶ i kommunen.	Pleie og omsorg, Helse og sosial og Helsetjenester for barn og unge	2021 - 2025
Utarbeide funksjonsbeskrivelse over rollen som barneansvarlig.	Pleie og omsorg, Helse og sosial og Helsetjenester for barn og unge	2021-2022
Styrke fagpersoners kompetanse i barnesamtaler.	Velferdstjenestene	2021-2025
Vurdere samarbeid med andre kommuner når det gjelder etablering av søsken- og foreldregrupper SIBS	Helsetjenester barn og unge, Pleie og omsorg	2022
E-læringsprogrammet «Barn som pårørende» integreres i alle kompetanseplaner.	Velferdstjenestene	2021-2022
Barn som pårørende tematiseres for nybosatte flyktninger i egnede kurs i løpet av introduksjonstiden	Helse og sosial Helsetjenester barn og unge	2022 - 2023
Arenaer for tverrsektorielt samarbeid rundt barn og unge som pårørende videreutvikles. Det tas utgangspunkt i allerede eksisterende møtearenaer.	Velferdstjenestene	2022-2025

²⁶ I tjenester som yter helsehjelp til foresatte er det opprettet egne barneansvarlige

Innsatsområde 4 Samarbeid med andre aktører

Hvordan vil vi ha det?

Bærum kommune har etablert og videreutviklet samarbeid på pårørendeområdet med

- Vestre Viken helseforetak
- Bruker- og pårørendeorganisasjoner og frivillig sektor
- Kompetansemiljøer som VID vitenskapelige høgskole, Aldring og helse

Hvordan vil vi gjøre det?

Konkretisere områder for samarbeid med Vestre Viken HF om støtte til og samarbeid med pårørende

Utvikling av pårørendetilbud- og aktiviteter gjøres i samarbeid interne og eksterne samarbeidspartnere

Inngå samarbeid med bruker- og pårørendeorganisasjoner og frivillig sektor innenfor ett eller flere områder

Inngå samarbeid med VID vitenskapelige høgskole på ett eller flere områder

Tiltak	Ansvarlig eier	Tid
Sikre at pårørendesamarbeid er beskrevet i aktuelle avtaler med Vestre Viken helseforetak – eksempelvis Helsefelleskapene	Velferdstjenestene	2021-2025
I samarbeid med Vestre Viken og kommunene i KommuneHelsesamarbeidet styrke det forpliktende samarbeidet om barn som pårørende	Velferdstjenestene	2022-2023
Dialogmøter med bruker- og pårørendeorganisasjoner avholdes en til to ganger i året	Velferdstjenestene	2022 - 2025
I samarbeid med Selvhjelp Norge og frivillige organisasjoner etablere selvorganisert selvhjelpsgruppe/r for pårørende	Velferdstjenestene	2022 -2025
I samarbeid med VID vitenskapelig høgskole gjennomføre Pop-opp universitet i Sandvika med tema Barn som pårørende. For studenter, ansatte i kommune og høgskole og bruker- og pårørendeorganisasjoner.	Velferdstjenestene	2021
I samarbeid med VID vitenskapelige høgskole igangsette et arbeid rundt konkretisering og prioritering av områder/temaer relevant for begge organisasjoner	Velferdstjenestene	2022
I samarbeid med VID vitenskapelige høgskole realisere prioriterte samarbeidsområder	Velferdstjenestene	2023-2025

